

آیا وحی تشریعی هم برای پیامبر تکوینی است؟

آیت الله جوادی آملی در تفسیر سوره مبارکه شوری به این پرسش «آیا وحی تشریعی هم برای پیامبر تکوینی است؟» پاسخ می دهد.

آیت الله جوادی آملی در تفسیر سوره مبارکه شوری به این پرسش «آیا وحی تشریعی هم برای پیامبر تکوینی است؟» پاسخ می دهد.

به گزارش خبرگزاری مهر، جلسات درس تفسیر آیت الله جوادی آملی که روزهای درسی در مسجد اعظم قم برگزار می گردد دارای حال و هوایی وحیانی و معنوی است. جلساتی که روح را صفا و قلب را جلا می بخشد. آنچه به صمیمیت این جلسات می افزاید ارتباط دو سویه شاگردان با استاد است که مستمعین محترم به راحتی و بدون دغدغه خاطر سؤالات خود را که در ذهن ظهور می کند، در راستای بحث و جهت تعمیق تعالیم دینی از استاد خود جویا می شوند.

جلسه ۴۱ تفسیر سوره مبارکه شوری نیز پرسش هایی از سوی طلاب قرآن مطرح گردید که مفسر قرآن در حین بحث بدانها چنین پاسخ می دهد:

پرسش: آیا وحی تشریعی هم برای پیامبر تکوینی است؟

پاسخ: کار خدا تکوین است و آنچه پیامبر تلقی می کند شریعت است. ما یک «ارادة التشریع» داریم و یک اراده «تشریعی»؛ این اراده «تشریعی» در فقه و اصول مطرح است و «ارادة التشریع» در کلام مطرح است؛ اگر متعلق اراده فعل خدا بود، این کار اراده تکوینی می شود؛ خدا اراده کرده است که آسمان خلق کند، اراده کرده است که زمین خلق کند، اراده کرده است که قانونگذاری کند و اراده کرده شریعت جعل کند که متعلق اراده فعل خداست و «ارادة التشریع» است؛ این تکوین است و فعل خداست؛ اما اگر متعلق اراده، فعل مکلف باشد که در فقه و اصول مطرح است، مانند اینکه خدا اراده کرده است که شما نماز بخوانید، اراده کرده است که جامعه عادل باشد، اراده کرده جامعه عاقل باشد، یعنی اراده کرده است که جامعه این کار را انجام بدهد، این می شود اراده «تشریعی»؛ لذا تخلف پذیر و عصیان پذیر است، چون متعلق اراده، فعل اختیاری مکلف است و فعل اختیاری مکلف طبق شریفه: (وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفُرْ) یا قبول است یا نكول.

پس یک وقت اراده ی خلقت آسمان و زمین است یک وقت اراده قانون گذاری و تشریع است که کار تکوین است؛ ولی یک وقت اراده ی «تشریعی» است که اراده ی «تشریعی» غیر از «ارادة التشریع» است، و به فعل مکلف تعلق میگیرد و امر اعتباری است که محور بحث فقه و اصول است.

پرسش: اراده که قابل تغییر نیست! مثل اینکه من نماز بخوانم یا نخوانم ...

پاسخ: بله اراده کرد که شما با اختیار خودتان نماز بخوانید، می خواهید بخوانید یا می خواهید نخوانید، چون اراده نکرده که خودش کاری را انجام بدهد، اراده کرده که شما آزادانه نماز بخوانید «وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ» او که اراده نکرده که شما مضطر و مجبوره نماز بخوانید.

پرسش: در قرآن به صورت مطلق دارد!

پاسخ: بله، همین قرآن دارد: «وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفُرْ»، آنجایی که خود خدا اراده کرده است «إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ» که دیگر تخلف پذیر نیست. پس آن قسم اول و قسم دوم که اراده به فعل خدا تعلق گرفته است، تخلف پذیر نیست؛ اما قسم سوم که خدا اراده کرده است انسان آزادانه نماز بخواند، حالا یا میخواند یا نمیخواند! خدا که اراده نکرده انسان مضطراً و مجبوراً نماز بخواند، خدا اراده کرده است که انسان با میل خود نماز بخواند.

غرض این است که در «ارادة التشریع» متعلق اراده، فعل خداست؛ خدا اراده کرده که قانون گذاری کند و می کند، اما اراده ی «تشریعی» که در فقه و اصول مطرح است، این است که خدای سبحان اراده کرده است که انسان آزادانه ایمان بیاورد «وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفُرْ»، «إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِنَّمَا شَاكَرَ وَإِنَّمَا كَفَّورًا».

پس - «ارادة التکوین» - اراده تکوینی گاهی به این است که خدای سبحان آسمان یا زمین خلق کند که متعلق اراده فعل خداست و گاهی اراده می کند که قانون گذاری کند، البته باز متعلق اراده فعل خداست که «ارادة التشریع» و «ارادة التقنین»

است؛ این دو قسم تخلف‌پذیر نیست و این دو قسم در فقه و اصول مطرح نیستند، اینها در فلسفه و کلام مطرح هستند، قسم سوم اراده «تشریعی» است؛ یعنی خدا اراده کرده که بشر مختاراً ایمان بیاورد، نه مضطراً و مجبوراً. فرمود: (إِنَّا هَدَيْنَا السَّبِيلَ إِنَّمَا شَاكِرٌ وَإِنَّمَا كَفُورٌ) و همچنین (لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ)؛ ولی یک طرف آن بهشت است و یک طرف آن جهنم، من امر کردم به اراده «تشریعی» که شما با اراده و اختیار خود ایمان بیاورید.